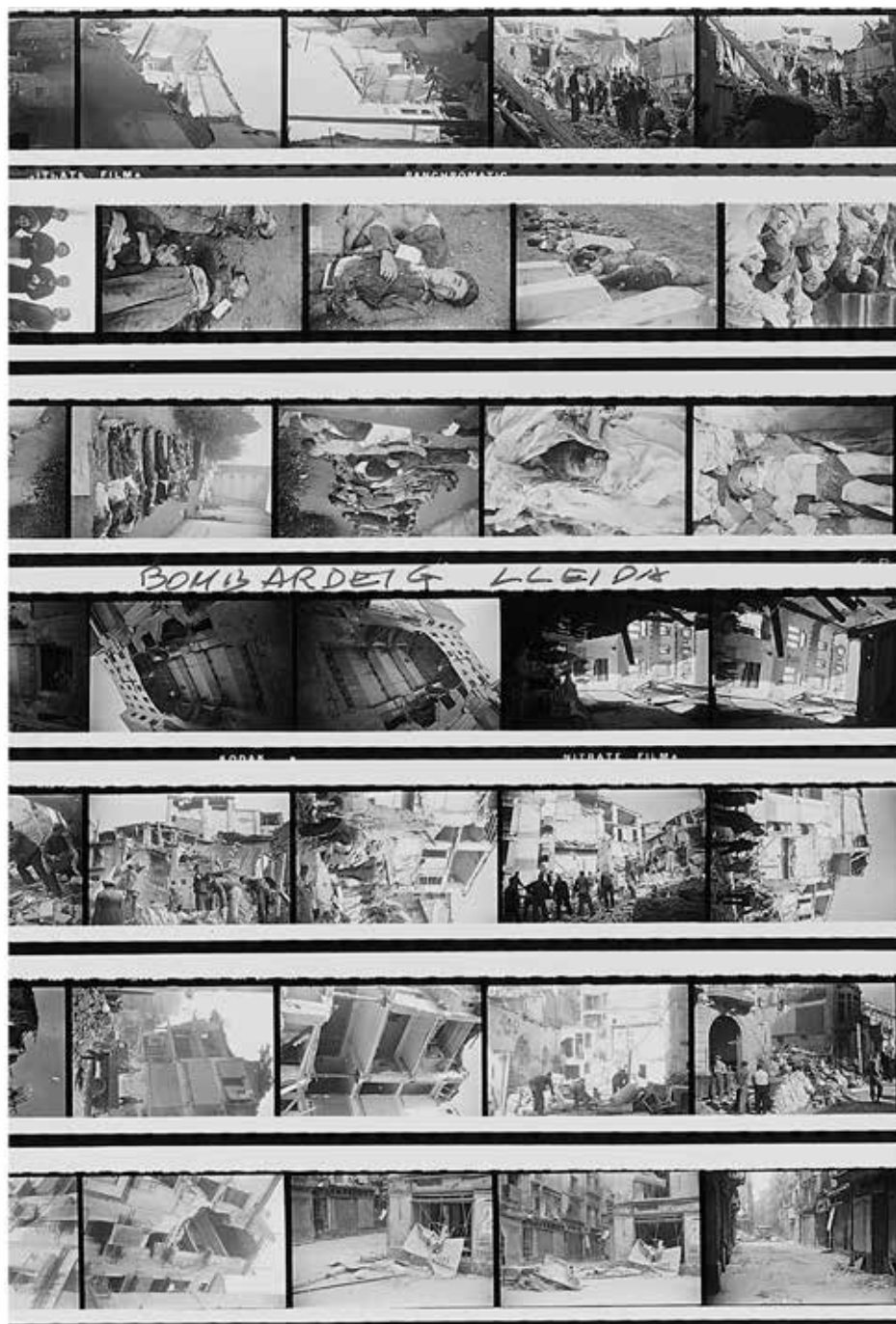

Dossier de premsa

Agustí Centelles **i el bombardeig de Lleida.** Crònica d'un reportatge.

Del 2 de novembre de 2017 al 21 de gener de 2018

Introducció

El dia 2 de novembre de 1937 nou avions Savoia-Marchetti S.M. 79 de l'aviació feixista italiana van bombardejar la ciutat de Lleida, un dels atacs aeris més mortífers de la Guerra Civil Espanyola, juntament amb els de Guernica, Durango o Granollers. En l'ofensiva contra la població civil van morir més de dues-centes cinquanta persones, inclosos mig centenar de nens que, en el moment de la funesta investida de les bombes, eren a les aules del Liceu Escolar.

El mateix dia, un grup de periodistes que es dirigien a Barcelona des del front d'Aragó, van rebre la notícia que Lleida havia estat brutalment bombardejada. Entre ells, es trobava el fotoperiodista Agustí Centelles (València, 1909 – Barcelona, 1985) —avui en dia, considerat un dels pioners del fotoperiodisme modern al nostre país—, que en arribar a la ciutat va realitzar un extens reportatge gràfic sobre els efectes del bombardeig. Algunes de les imatges preses a Lleida per Centelles es van difondre internacionalment i actualment han esdevingut no només una icona de la Guerra Civil Espanyola sinó també de tota la història del segle XX.

Amb motiu del vuitantè aniversari del tràgic esdeveniment, el Museu d'Art Jaume Morera, amb la col·laboració del Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), institució que actualment custodia l'Arxiu Centelles, presenta per primera vegada el reportatge complet del bombardeig realitzat pel fotògraf català; una setantena d'instantànies que no només revelen els mètodes de treball de l'autor, sinó que posen de manifest que Centelles va saber testimoniar com ningú el drama humà i la violència criminal d'un dels episodis més colpidors de la Guerra Civil a Catalunya. El resultat és una crònica fotogràfica, en sintonia amb el concepte modern de reportatge fotogràfic, que incorpora una nova iconografia de la guerra sense precedents: carrers desolats, edificis esventrats, tasques de desenrunament, cadàvers afilerats i imatges de dolor.

Agustí Centelles

Agustí Centelles (València, 1909 – Barcelona, 1985) és una de les figures més reconegudes de la història de la fotografia a Catalunya. Precursor del fotoperiodisme modern al nostre país, el seu treball com a reporter gràfic durant la República i la Guerra Civil ha estat considerat com un dels llegats visuals més excepcionals de la convulsa dècada dels trenta, no només pel seu valor històric, sinó també pel seu caràcter avançat, compromès i profundament emotiu. Justament, algunes de les seves imatges sobre la guerra han estat sovint comparades amb l'obra d'alguns dels millors corresponents estrangers que van cobrir el conflicte bèl·lic, com Robert Capa, David Seymour (Chim) o Gerda Taro, amb qui l'autor va compartir l'interès per la proximitat al lloc dels fets, la intuïció de l'instant precís i la composició de l'enquadrament. Com a reporter de guerra, Centelles va realitzar nombrosos reportatges del front d'Aragó i la rereguarda; primer, com a freelance, i posteriorment, en ser mobilitzat a partir del setembre de 1937, com a fotògraf del Comissariat de l'Exèrcit de l'Est destinat a Lleida. Precisament, fou a la capital del Segre on el fotoperiodista va dur a terme un dels seus treballs més antològics, el reportatge sobre els efectes devastadors d'un dels atacs aeris més mortífers de la Guerra Civil, el bombardeig de Lleida del dia 2 de novembre de 1937.

Lucho Poirrot. *Agustí Centelles*. Col·lecció Sergi Centelles

Crònica d'un reportatge

A primera hora de la tarda del dia 2 de novembre de 1937, nou avions Savoia-Marchetti S.M.79 de l'aviació feixista italiana van bombardejar la ciutat. L'esquadrilla aèria va deixar caure la seva càrrega mortal seguint el recorregut que formaven els carrers Blondel, Major, el Canyeret i rambla de Ferran. Després de girar a les comportes del riu, van tornar a bombardejar l'eix urbà per Cappont i els marges del Segre. Havent acabat la càrrega abans de finalitzar l'escomesa, els avions van metrallar la població civil que omplia els carrers. En tot el trajecte no hi havia cap objectiu militar. Les bombes van afectar directament el Mercat de Sant Lluís, el Liceu Escolar i molts edificis del centre històric. En l'ofensiva van morir-hi més de dues-centes cinquanta persones, inclosos mig centenar de nens que en el moment de la funesta investida de les bombes eren a les aules del Liceu Escolar.

Agustí Centelles, llavors fotògraf del Comissariat de l'Exèrcit de l'Est, era prop de Lleida quan es va produir el bombardeig. Es dirigia a Barcelona des del front d'Aragó. En sentir la remor de les bombes i rebre la notícia de la brutal agressió, es va traslladar immediatament a la ciutat per copsar-ne les conseqüències. L'endemà, de matinada, al cementiri, exposa un primer rodet davant l'horrible espectacle dels cadàvers de les víctimes i les imatges de dolor dels familiars que van acudir a identificar-los. Posteriorment, durant el dia, recorre els carrers desolats del centre urbà per testimoniar, en un segon rodet, els edificis afectats per les bombes i les tasques de desenrunament. El resultat va ser un dels millors reportatges del fotògraf, que, malgrat tot, sempre recordaria amb un enorme sentiment de tristesa i indignació

Fulls de contactes. © MECD - CDMH, Archivo Centelles

Difusió i publicitat de les imatges

La Guerra Civil fou el primer gran conflicte bèl·lic que va merèixer una important cobertura per part de la premsa gràfica d'arreu del món. De fet, la disputa armada va atreure un nombrós grup de corresponents gràfics estrangers, a la vegada que convertia en reporters de guerra tota una generació de fotoperiodistes barcelonins que, com Agustí Centelles, havien consolidat la seva trajectòria durant la Segona República. Les seves imatges, tota una nova iconografia de la mort i la revolució, es difonien immediatament en diaris i revistes internacionals a través de les agències informatives, així com mitjançant els serveis de comunicació del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, el primer organisme oficial de propaganda creat a l'Espanya republicana i a l'Europa democràtica.

El ressò internacional del reportatge de Centelles sobre el bombardeig de Lleida fou enorme, encara que gairebé sempre les fotografies es publicaven sense citar-ne l'autor. En tot cas, aquestes imatges no només acomplien una missió informativa, sinó que tenien l'objectiu de pressionar els governs de les democràcies liberals d'abandonar la seva política de no-intervenció en el conflicte i mostrar als ulls de món, com ho havia fet mesos enrere el Guernica de Picasso, la terrible crueltat dels atacs aeris perpetrats per l'aviació nazi i feixista contra població innocent.

Testimonis audiovisuals

Catalunya Màrtir. Le Martyre de la Catalogne
Laya Films, 1938
HD, B/N, VOSC, 24'
Filmoteca de Catalunya, Barcelona

Alas Negras. Bombardeos sobre la retaguardia de Aragón y Cataluña
SIE Films, 1937
DVD, B/N, VO, 13'
CNT (Filmoteca Española), Madrid

El braç de les fúries
Jordi Guardiola i José Carlos Miranda
Lleida Televisió, 2007
DVD, Color, VO, 90'

Cronologia

Agustí Centelles i Ossó

- 1909** Neix a València. Un any després la seva família s'instal·la a Barcelona.
- 1927** Entra a treballar a l'estudi del fotògraf Josep Badosa, que l'introdueix en la fotografia de reportatge.
- 1932** Comença a treballar com a ajudant per a Josep M. Sagarra i Pablo Luis Torrents, dos dels fotoperiodistes més reconeguts de Barcelona.
- 1934** Compra una càmera Leica i s'estableix pel seu compte.
- 1936** Les seves imatges sobre el cop d'estat militar del 19 de juliol es difonen a la premsa nacional i internacional.
- 1937** Realitza nombrosos reportatges del front d'Aragó i la rereguarda, primer com a freelance, i posteriorment, en ser mobilitzat a partir del setembre, com a fotògraf del Comissariat de l'Exèrcit de l'Est. Mesos després, serà nomenat cap del Gabinet Fotogràfic del Servei d'Investigació Militar.
- 1939** És evacuat de Barcelona i emprèn el camí de l'exili carregat amb una maleta amb més de quatre mil negatius dels anys de la República i la Guerra Civil, entre els quals es troben els rodets del bombardeig de Lleida, per evitar que es poguessin utilitzar com a element repressiu contra les persones que hi apareixen. En creuar la frontera, és retingut als camps de concentració d'Argelers i Bram. Al setembre en sortirà per anar a treballar com a fotògraf en un estudi de Carcassona.
- 1940** Entra en contacte amb la resistència i construeix un laboratori clandestí per falsificar-hi documents.
- 1944** Torna clandestinament a Barcelona. Abans de marxar, deixa el seu arxiu de negatius a casa d'uns amics francesos, a Carcassona.
- 1947** Inhabilitat com a fotoperiodista per les autoritats franquistes, es dedica fins a la jubilació a la fotografia industrial i publicitària.
- 1976** Després de la mort de Franco, viatja a Carcassona per recuperar el seu arxiu.
- 1978** S'inicia un procés de recuperació de la seva figura a través de llibres i exposicions.
- 1984** Li és concedit el Premio Nacional de Artes Plásticas.
- 1985** Mor a Barcelona el dia 1 de desembre.

Programa d'activitats

VISITES COMENTADES

PER AL PÚBLIC EN GENERAL

Diumenge 12 de novembre, 3 de desembre i 14 de gener, a les 12.00 h.

Preu: 4 € per persona (places limitades).

Requereix inscripció prèvia. Durada: 1 hora.

Inscripcions: Oficina de Turisme de Lleida (c. Major, 31 bis), de dilluns a divendres, de 10 a 14 h i de 16 a 19 h. Tel.: 973 700 319. Adreça electrònica: infoturisme@paeria.es.

TAULA RODONA

Dimecres 29 de novembre de 2017, a les 19.00 h

“**Valors ètics i informatius del fotoperiodisme**”. Amb la participació de **Salvador Alsius** (periodista i professor d'ètica periodística a la UPF), **Sandra Balsells** (fotoperiodista i professora de fotografia a la URL), **Xavier Bertral** (cap de fotografia del diari Ara) i **Paula Velasco** (doctora en filosofia, especialitzada en estètica del fotoperiodisme).

Amb la col·laboració de:

Informació i horaris

Av. Blondel 40, baixos - 25002 Lleida - Tel. 973 700 419

mmorera@paeria.cat
www.paeria.cat/mmorera
<https://www.facebook.com/MuseuMoreraLleida>
<https://twitter.com/museumorera>

Horari

De dimarts a dissabte, d'11 a 14 h i de 17 a 20 h.
Diumenges i festius, d'11 a 14 h.
Dilluns, tancat

